

var uden Virkning paa Kjærnedannelsen, og skadelig for Halmbannelsen. Den ammoniakfrie Mineralgjøde viste en skadelig Virkning paa Vegetationen.

(Annal d. Chemie u. Pharm.)

Den 12te Forsamling af tyske Land- og Forstmænd,

holdt i Mainz i Octb. 1849.

(Uddrag af W. Esbes Beretning om samme i „Det. N. u. B.)

I første Uge af sidstafvigte October Maaned fandt dette Møde Sted. Paa Grund af de ugunstige Tidsumstændigheder var Antallet af de Tilstedeværende i Begyndelsen kun 98, senere 155. Det Vigtigste, som af dem blev forhandlet, var Følgende:

Paa Spørgsmaalet: Om ikke nogen interessant Meddelelse kunde gjøres om enten nye Sædearter eller nye Foderværter,

anbefalede Professor Medicus den røde eller „Røvehveden“; samme giver en rig Afgrøde, fortræffeligt Meel, og gjør ikke store Fordringer paa Jordbundens Godhed.

Past priste den spanske Hvedes gode Egenstaber; men den er ubartet; senere har man brugt amerikansk Hvede, og den har i alle sine Egenstaber vist sig bedre end den spanske; den giver gode Fødder, holder en god Vægt og kjøbes gjerne af Bagerne. Vind-

svinshvede er ikke mindre frugtbar, og gaaer ikke let i Reie, men lader sig vanskelig aftærste. Whittingtonshveden giver udmærkede Fødd, 15 preussiske Scheffel paa en Morgen og 35 Ctr. Straa. — Ogsaa omtalte han Vinterærten, der i Gjennemsnit giver samme Udbytte som Sommerærten, og anbefaler sig især til at faaes blandet med Vinterrug; en saadan Blandsæd har paa en preussisk Morgen af Middelgodhed, givet 13 preussiske Scheffel Rug og 4 Scheffel Vinterærter. Det er især til Grønfoder, blandet med Rug, at Vinterærten anbefaler sig, thi til at spise duer den ikke. I Hohenheim har den i syv Aar udholdt Vinteren. — Kamshatta og Hoptovahavre har paa en Morgen, i tredie Aar efter Gjødffen, givet 32 Scheffel og 14 Ctr. Straa. — Det nøgne Byg er ogsaa frugtrig, og giver paa en Morgen 13 Scheffel Kjørner og 20 Ctr. Straa. — Skal Maisen dyrkes i Egne, der ikke ere de sande Mais egne, maa man fornemmeligen sørge for at faae af de Sorter, som have en kort Vegetationstid. For raee Egne anbefaler Cinqvantsmaisen sig som Grønfoder. Naar den saaledes bruges, tilraades at forøge Sædemassen med Urter for $\frac{1}{2}$, og at drille denne Blandsæd. Deraf er paa en württembergsk Morgen (8000 □ M.) vundet 360 Ctr. Grønfoder, som udgjør 100 Ctr. Høværk. Men Jorden hertil maa være kraftig og godt gjødffet. En derefter følgende Frugt lykkes fortræffeligt.

Hirschfeld bekræftede den Roes, som var givet Whittingtonshveden; den har været ualmindeligt meget udbredt i Holsteen, men man har næsten ganske opgi-

vet at dyrke den, fordi den i den senere Tid næsten aarliggen ødelægdes af Vinteren. Derimod har Manchesterhveden i den nyere Tid udbredt sig meget; den holder god Vægt, er yndet i Handelen, gaaer ikke i Reie og egner sig især for lette Jorder, men giver lidet Straa. Paa Spørgsmaalet, om Aarsagen til at Whittingtonhveden gik ud om Vinteren, ikke vel var grundet i Nordens strænge Vintre, svarede Hirschfeld, at Vintren i Holsteen ikke er saa stræng, som man ialmindelighed troer, thi ved begge Havene, som omgive Landet, formilbes den meget.

Profesør Schulze fra Eldena gjorde i Anledning af nye Sædearters Frembringelse, navnlig ved Krydsning, opmærksom paa Englænderne, hvis Exempel man i den Henseende burde følge. Det var i den nyere Tid lykkedes Akademiegartner Jühke i Eldena at frembringe en ny Rugart, som allerede blev dyrket i det Store af Sprengel, og blev meget rost af ham. Denne Bastardrug, som Jühke i Aaret 1842 avlede ved kunstig Befrugtning af den sædvanlige pommerste Rug med en Busrugart, udmærker sig ved følgende Egenskaber: a) den busker sig stærkt, saa at naar den i Begyndelsen eller Midten af September saaes paa et reent Land, behøves paa en Morgen kun 5—6 Berliner Mægen (17,⁸¹ = 21,³¹ danske Potter); b) den blomstrer 6—7 Dage sildigere end alle øvrige Varieteter af Rug, saa at man ikke har Grund til at frygte for dens Udartning ved at befrugtes af andre Rugarter i dens Nærhed; c) den bliver 6—7 Dage sildigere moden, end alle andre Rugvarieteter, hvilket ikke

er uvigtigt for dem, som i Høstens Tid have mindre Arbeidskraft, end de med Grund kunne ønske; d) den bliver paa Straaet 10—12 Tommer længere, end andre Rugarter; e) den faaer 9—10 Tommer lange Ar og giver som anden Frugt efter sædvanlig Gjødsfning paa skjorlerig Sandbund 11—12 Scheffel pr. Morgen; f) den gaaer mindre i Veie end anden Rug, og er overhovedet ikke meget ømfindlig ved Veirets Indflydelse; g) vel voxer den godt paa de fleste Slags Jordbund, dog især paa sandig Skjorleers- og paa skjorlerig Sandbund; h) Halmen er oventil stiv og tyk, saa at Axene ikke ved at kjærnsættes synke ned, og Rugen bliver derved desto mere skiftet til at sættes i Pupper.

Professør Medicus troede ikke, at Manchesterhveden er saa frugtbar, som Røvehveden. — Det nøgne Byg er især vigtig for raae Egne, og saare noisomt i Henseende til Jordbunden. — Han anbefalede, at Græsfrø blev saaet tilligemed Kloverfrø, navnlig paa let Jordbund og i tørt Klima, hvor den røde Klover alene ikke trives godt.

Professør Berz og gjorde Spørgsmaal om en Kloverart, som er bekjendt i Egerlandet, hvor den kaldes grøn Klover; ved sin kraftige Vegetation og lange Blomstertid udmærker den sig fremfor den røde Klover.

Franke fra Schlesien bemærkede dertil, at allerede Block anbefaler denne Klover meget, og denne Anbefaling fortjener den i høi Grad, fordi dens Stengler ikke blive træagtige; men den bærer kun lidet Frø,

som er af noget blegere Farve og noget større, end Frøet af rød Klover.

Paa Spørgsmaalet, „om Sædens Drilcultur gjorde nogen Fremgang, og om det var at ønske, at samme, ligesom og den saakaldte Diblen kunde tiltage,“ svarede

Yabst, at Sædens Drillen fortjente Dpmærksomhed, navnlig fra de mindre Grundbesidderes Side; men ogsaa for de større Grundbesiddere er den vigtig, ei alene fordi der spares Saasæd derved, men ogsaa fordi Jorden derved faaer en bedre Behandling; thi Radsaaeningen gjør Fordring paa Behakning og Hyppning. Men skal Drilculturen bringe sand Fordeel med sig, da maa Jorden egne sig dertil, man maa have gode Maskiner og Folk, som ere øvede i at bruge dem. FINDER alt dette Sted, kan der ventes stor Fordeel deraf. I Hohenheim skal med Tiden al Vintersæden drilles. Beføstningen dermed dækkes fuldkommen ved Besparelsen i Saasæd, thi der medgaaer kun $\frac{3}{4}$ af det, som behøves ved Bredsaaning; og ved en saadan mindre Udsæd har man i Hohenheim havt 27—32 Procent mere Kjernsæd, samt noget mere Straa tillige, end naar al den ved Bredsaaningen fornødne Udsæd var bleven anvendt. Tages derimod kun $\frac{1}{2}$ Udsæd imod som ved Bredsaaning, avles betydelig Mindre. — Af Saamaskiner har man i Hohenheim fundet den Cookske at være den bedste. Ogsaa Saahornet kan bruges med Fordeel, især ved Udsæd af Bælgfrugter. Det er især for smaae Avlsbrugere det er af nogen Vigtighed at dible.

— — Efter nogen Discussion blev Magdeborg valgt til Forsamlingssted for næste Aar. Thi i Henseende til Landvæsenet frembyder Magdeborgs Omegn meget Giendommeligt. Dyrkningen af Sukkerroer, Cichorie og Kartofler drives her i en saare høi Grad. Denne Dyrkning skeer meest med Spaden; og bringes saaledes Haveculturen over paa Marken. Desforuden gives her store under Landoekonomien hørende Fabriker, navnlig Sukkerfabrikkerne, som meest drives ved Dampkraft. Hvor udbredt Roesukkerfabrikationen der er, skjønnes især deraf, at i Provindsen Sachsen tilligemed Anhalt for Tiden aarligen produceres 350,000 Ctr. Raasukker. Og denne Fabrikation udvider sig endnu stedse videre; ja selv Bønder, som have 200—300 Morgen Land, begynde at anlægge Sukkerfabriker paa egen Beføstning. Sukkerfabrikationen har en saare velgjørende Indflydelse paa den arbejdende Klasse, thi hvor den rodfæster sig, forsvinder Proletariatet.

I Anledning af Spørgsmaalet: hvilken Indtægt bringer Dvæggedning i Sammenligning med Dyrægt og Meierie? tog

Pabst Ordet, og holdt et langt Foredrag herover, hvis Resultat var, at ved at fede Oxer i Hohenheim havde man, — naar Gjødsfens Værdi ansattes lige med Beføstningen for Dvæggets Røgtning, Strøelse og Salt, — for det Foder, som indeholdt 100 \mathcal{F} Høværld, havt 1 Florin 11½ Kreuzer i Betaling, men derimod havde 100 \mathcal{F} Høværld, som blev fortæret i Kostalden, kun indbragt 48 Kreuzer.

(Da en Florin indeholder 60 Kreuzer, er det alt-

saa $\frac{1}{2}$ Gang høiere Indtægt af Dvægsedningen end af Meieriet. Det paa Hohenheim udførte Forsøg vil senere vorde meddeelt i nærværende Tidsskrift.)

Spørgsmaalet: „hvilken Methode er den hensigtsmæssigste til Vandets Afledning fra fugtige og vandsyge Marker?“ foranledigede følgende Debat:

Hirschfeld bemærkede, at dette Slags Arbejder ere nu i England stredne saa vidt frem, at endog en Parlamentsact er fremkommet desangaaende. Til slige Meliorationer skeer Udlaan af Statsmidlerne, fordi Ugermarken derved forbedres særdeles meget. Man har der i den senere Tid antaget, at Afledningsgrøfterne paa fladt Land skulle være $3\frac{1}{2}$ Fod dybe. For kort siden er en ganske ny Maade til at aflede Vandet der bleven indført, nemlig ved brændte Leerrør, der ere forfærdigede paa Maskiner.

Bygningsinspecteur Born fra Wiesbaden anførte, at man i England til at fylde Afledningsgrøfterne gav smaa Markstene Fortrinnet. — Taleren, som af den nassauiske Regjering havde været sendt til England, for at studere det der i Brug værende Vandaflednings-System, og har udgivet Beretning om sine der samlede Erfaringer (Wiesbaden 1849), lagde samme til Grund for sit Foredrag. — Som noget ikke almindeligt bekendt fortjener af det Bornske Foredrag at anføres, at paa Westerwalde baade bortføres og paaføres Vandet til een og samme Tid, idet der forekomme Grundstykker, som ere for sumpige, hvis Vandet ikke afledes, men som igjen blive altfor tørre, dersom de ganske udtømmes. Man har nu indrettet det saaledes, at det

astrufne Vand igjen kan benyttes til at vande med. Ogsaa anlægges Fanggrøfter med Stigborde, for at kunne vande de tørre Enge.

Zerzog spurgte, om de af Hirschfeld omtalte brændte Keerrør ikke burde være glasfereede baade indvendig og udvendig, for at have en desto længere Varighed?

Hirschfeld svarede, at saadanne Rør vilde blive altfor dyre; de billigste vare de, som forfærdiges ved Hjælp af en dertil indrettet Maskine, af hvilke han kunde sælge 1000 Stk. for 14 Mark. (Courant).

Zerzog fandt Sagen endnu ikke klar og yttrede sin Mening, at Keerrør, som blot vare brændte, opløses snart i Jorden, og derfor burde være glasfereede. Af saadanne glasfereede Rør koster 1 Fod ham 6 Kreuzer og de have nu allerede varet i 15 Aar. De uglasfereede Rør maae ogsaa lægges saa dybt, at Frosten ikke skal naae dem.

v. Bally modsatte denne Zerzogs Anskuelse sin saare rigtige Mening, at netop det uglasfereede Rør har det store Fortrin, at det holder sig som en Svamp. I Oberschlesien have disse underdrains udbredt en almindelig Betsignelse. En Hovedsag ved disse Afledningsrør er ogsaa deres korte Længde, thi derved har det overflødige Vand saa mange flere Steder, hvorigjennem det kan trænge ind i Rørene.

Heine anførte som en Dybde, at man nu i England blandede det Leer, der skulde bruges til Afledningsrørenes Fabrikation, med Halm, for at de kunne blive desto mere svampagtige. Hvad angaaer Dybden, til hvilken de bør nedlægges, da trække de i en Dybde af

4 Fod og i en Afstand af 50 Fod Vandet tilstrækkelig til sig. Overhovedet, jo dybere Rørene blive lagte, desto færre behøver man af dem.

Hirschfeld bemærkede endnu, at selv i Norden trænger Frostene sjelden dybere end 3 Fod ned. — Ved Mundingerne af Rørene bør til Beskjærmelse for Frostene gøres en Forbygning af Markstene.

Born indvendte imod de snevre Rør, at Røvehalen let kan danne sig i dem og forstoppe dem; dens lange og som en Pibestilk tykke Rod er stærkt forsynet med Udløbere.

Man gik derefter over til det Spørgsmaal: Hvilken Behandling have de nyeste Erfaringer viist at være den hensigtsmæssigste for Runkelroer, blot som Foderværter betragtede? Ravnligent: a, Fortjener Udplantning paa det for dem bestemte Grundstykke eller deres umiddelbare Udsæd paa samme Fortrinet? b, Hvilken indbyrdes Afstand er den bedste for Planterne? c, Kan en større Afgrøde forventes at erstatte den større Beføstning, som Gravning af det til Runkelroerne bestemte Land medfører? og d, er det tilraadeligt at bruge frisk Gjødsel til deres Cultur, eller er det fordeeltigt at dyrke dem paa en Jord, som har Kraft fra forhen bekommen Gjødning? — Man enedes om, ikke blot at tage Foderroerne men ogsaa Sufferroerne under Betragtning.

Heine bemærkede, at Sufferroer ikke maatte plantes, thi isaafald bliver Roden spaltet. Naar Sufferroer plantes, gives dem Mellemrum af 14—16 Tommer, eftersom Algeren har mindre eller større Kraft.

Det betaler sig virkelig at grave det til Sufferroerne bestemte Land; at lade en Morgen grave koster i Gjennemsnit 4 Rthlr. I Egnen af Magdeborg skeer Pløining til Sufferroer kun undtagelsesviis, og der pløies da 12 Tommer dybt. Der gjødsfes ikke umiddelbart til Sufferroer, men de følge stedse efter en Sæd, hvortil der er bleven stærkt gjødsfet, navnlig Hvede. Ei heller dyrker man dem i opbrækket Græsland, fordi de maatte lide saa meget af Utsi; tillige skal paa et saadant Land Roernes Eggeghvidestof tiltage og deres Sufferstof aftage.

Franke fra Schlesien anførte derimod, at han havde havt Sufferroer paa et eetaarigt Kloverland, hvilke havde været overmaade sufferrige, og bemærkede endvidere, at til Dvægfoeding staae Sufferroerne meget tilbage for Foderroerne. Dgsaa

v. Bally var af den Anstuelse, at Sufferroer ikke maae forplantes, thi de faae da Haler, og disse indeholde kun lidet Suffer.

Lembke havde gjort lignende Erfaring. I det Mecklenborgske vare comparative Forsøg anstillede med at plante og at faae Kunkelroerne, og Udfaldet viste, at de saaede gave den største Mængde.

Profesor Medicus viste i et Foredrag, hvor meget det er at ønske, at Gartneren meer end hidtil vilde række Landmanden Haanden og være ham til Hjælp. Han fremstillede under hvilke Omstændigheder Agerdyrkeren bør optage Havedyrkerens Fremgangsmaade i at behandle sin Jord, og hvilke

Fordele han deraf kan vente sig. I vor stærkt befol-
 fede Egn, sagde han, hvor (nemlig ved Wiesbaden)
 Eiendommene ere saa saare meget deelte, kan en Fa-
 milie finde sit Udkomme af en Lod paa 3 Morgen
 Land (= $11\frac{2}{10}$ danske Skpr. Land), men kun naar
 den, eller den største Deel af den, dyrkes efter Have-
 kunstens Regler. I Egnen af Heidelberg og Gonsen-
 heim findes tilstrækkelige Beviser herfor. — Det er kun
 ved at bruge sin Spade som Gartner at Besidderen af
 en saadan Lod kan naae dette Maal; med den giver
 han Jorden ei alene en dybere men ogsaa en bedre Be-
 handling, end han med Ploven kan forskaffe den; og
 saa meget mere bør han bruge Spaden, som hans Lod
 er for liden til at han med tilstrækkelig Arbeidskraft
 kan føre sin egen Plov. — Til det mere Arbeide, som
 Havedyrkningen forarsager ham, faaer han ei alene
 Bistand af sin Kone og Børn, men ogsaa af aldrende
 og strøbelige Personer i Nabolaget, som ikke kunne ud-
 føre strengt Arbeide, men vel adskilligt i Haven, og
 derfor gjerne nøies med en mindre Dagløn. — Kun
 en mindre Deel af Lodden anvender han til Kornavl,
 og paa den større dyrker han de Koffenurter og det
 Grønsl, som han kan vente sig bedst betalt. Og naar
 han saa skønner, at Jorden ved den bedre Behandling
 og rigeligere Gjødning har faaet Kræfter nok dertil,
 men ei heller før, veed han at indrette det saaledes, at
 han paa adskillige Steder af Lodden kan have to Af-
 grøder i eet og samme Aar. Saaledes til Expl. efter
 tidlige Kartofler, tidlige Urter, Kars, Kjørvel, Rædiker,
 Salat o. s. v. dyrker han Grønkaal, Raalrabi, Turnips

v. s. v.; i Foraaret saaer han Gulrodsfrø paa Byglandet, og til samme Tid saavel paa Vintersæd som Vaarsæd enten Biffer eller Kloverfrø, for efterat Straasæden er afhøstet, disse Foderværter kunne groe frem og i Efteraaret afgræsses eller affjæres som Grønfober, eller ialfald nedpløies, for at der det følgende Aar kan avles en desto yppigere Bygafgrøde; eller og han efter den Vintersæd, i hvis Stubbe intet saadant Grønfober høves, enten saaer Mais, hvis Jorden har Kraft nok, eller i andet Fald Boghvede eller Spergel, for ligeledes det samme Aar at bruges som Grønfober. — Af Gjordste forskaffer han sig saa Meget som muligt fra Staden eller andetstedsfra, og paa den omhyggeligste og forstandigste Maade samler og behandler han ei alene Huusdyrenes Udfæstelser, men ogsaa og især Familiens egne Udtømmelser, og ligeledes Afflugningen og alt det Affald af ethvert Slags, som har nogen gjødende Evne i sig. — Det kan ikke siges lydeligt nok og ofte nok, at dersom en Mand skal af 3 Morgen Vand vinde Udfomme for sig og Familie, da maa han bruge den, om ikke ganske, saa dog for største Delen, som Havedyrker; thi bruger han den blot som Agerdyrker, kan han ikke bestaae ved den.

Derz og bemærkede, at en Lod i Nærheden af Bayreuth, af 1700 rhinske Gyldens Værdi (= 1285 Rbdlr.) og af 1 Tagwerks Størrelse (= 8648 □ M., ikke engang 3 danske Skpr. Vd.) giver i aarlig Forpagtingsafgift 86 Floriner (= 65 Rbdlr.) Denne Lod benyttes som Haveland og dyrkes af Forpagterens af

5 Personer bestaaende Familie. Familien behøver aarliggen 326 Floriner (= 246 Rddlr.), som dette Stykke Land aarliggen maa indbringe, det der og virkeligen indbringes deraf.

Greve Reich enbach holdt et Foredrag over M a i s e n s Dyrkning. Han roste et nyligen udkommet Skrift over Maisdyrkingen af Lüder s d o r f. Selv dyrker han, syv Meil norden for Breslau, den hvidfornede store Mais fra Tyrol, som baade er saare kornrig og giver meget Straa af en betydelig Høide. Imellem Maisen dyrker han desuden Kartofler og Røerarter. Bladene, som omgive Kolberne, kunne fordeelagtigen anvendes til Matrasfer. Stænglerne, naar de stjaeres fine og tørres, give en fortræffelig The for Brystsbage.

Man gif derpaa over til det Spørgsmaal: „Hvad kan der gøres, for at Tyende og Dagleierne paa Landet kunne blive baade moralsk bedre og i oeconomisk Henseende lykkeligere?“ Herover holdt Præsident Klebs et fortræffeligt Foredrag. — — — Dette Spørgsmaals dobbelte Gjenstand, baade den sædelige og den materielle Tilstands Forbedring, maa gaae Haand i Haand med hinanden, thi som alleroftest staae og falde de begge tillige. Midlerne, hvorved de kunne opnaaes, ere mange, men det første af dem alle er og bliver varm Kjærlighed og Bedholdenhed i at bringe saa mange af disse Midler i Udførelse, som Kræfterne paa nogen Maade tillade; og — da det ikke kan nægtes, at de Tjenendes Herrer selv ofte have Skyld i, at Tyendets Forhold er slet — at foregaae dem med et godt Exempel. — — — Man har nyligen fore-

flaaet, at Arbejderne skulde gøres deelig-
 tige i det Udbytte, som Arbeidet giver. Ta-
 leren advarede derimod, fordi dette Forslag hviler paa
 en urigtig Grundsætning, der vel tiltaler Hjertet, men
 ikke tilfredsstillter Forstanden. Thi, at en Landmand
 kan have forhojede Indtægter af sin Eiendom, beroer
 ikke saameget paa det mechaniske Arbeide, som derpaa,
 at han med Klogskab styrer og leder det Heles Gang,
 og at han har og anvender den tilstræffelige Drifts-
 capital. Skulde Arbejderne have deres Andele af de
 større Indtægter, som havees, naar Alt gaaer vel, saa
 burde de jo ogsaa tage Deel i de Tab, som mislige
 Omstændigheder kunne foraarsage, men dertil have de
 jo hverken Lyst eller Leilighed. Naar de skulle have
 deres Andele i Indtægterne, blive de ikke længere simple
 Arbejdere, men Mederhververe af det attraaede større
 Udbytte, og som saadanne stemme de ingenlunde for
 de Arbejder og Meliorationer, som først i Fremtiden
 kunne lonne sig; Besidderen føler sig ei alene indstræn-
 ket i Valget af de Frugter han vil dyrke, men ogsaa
 siden efter i Anvendelsen af dem, og den Myndighed,
 der er nødvendig for ham som Eiendomsbesidder og
 Arbeidsherre, giver han derved slip paa. Ogsaa sande
 Ubehageligheder kan dette Forslag medføre, thi idet at
 det giver Nettighed paa ubestemte Fordringer, giver
 det Anledning til Had og Tvedragt og forstyrrer det
 gode Forhold imellem Herre og Tjener; ja denne Til-
 staaelse af Ret til Andele i Udbyttet opvækker let den
 Tanke, at Eiendommen er et fælleds Gods, som de
 Alle have Deel i, og fra Socialisme til Communisme

er der kun faa Skridt. — Da nu de Forsøg, som ere gjorte paa at indføre dette Forslag alle ere strandede, er det senere modificeret saaledes, at Arbeiderne skulde have den accorderede Løn og dernæst en vis Andeel af det Dverffud, som Aulsbruget giver over den sædvanlige rene Indtægt. Dette Tillæg til Lønnen skal altsaa være at betragte som en Præmie; men samme taber baade sin Værd og Hensigt derved, at den større Flid og Duellighed ikke bliver derved taget i Betragtning. — Disse Forslag ansaaes desaaarsag for ei alene at være uhenfigtsmæssige, men endog skadelige, ja uudsørlige. Det derimod, som kan og bør gjøres, er at betale til rette Tid den accorderede Løn, hvis Størrelse er grundet i locale og temporaire Omstændigheder og hellere maa være noget for høi end for lav; men at den ordentlige, flittige og duelige Tjener stundom opmuntres ved en Præmie, der vidner om Husbondens Erkiendelse af hans gode Egenskaber, er aldeles i sin Orden. Hvad de gifte Arbeidere angaaer, som have eget Hjem, da bør en Arbeidsherre belave sig paa; at han kan overlade dem Fornødenhederne til deres og Familiens Ophold til sædvanlige Priser, saafremt disse skulde stige til en ufornødet Høide; og da Beboelsesleilighederne paa Landet for denne Klasse af Arbeidere ialmindelighed ere altfor dyre og derhos flette, vilde han handle klogt i at bygge passende og hyggelige Baaningshuse til dem.

Til denne Tale, som hørtes med almindeligt Bifald, føiede

Zer; og den Bemærkning, at man maatte vogte

fig for at overlade Dagleierne faa megen Jord, at de kunde have det Væsentligste til deres Ophold deraf, saa at de skulle anvende deres meste Tid paa at dyrke den. Han havde i Haard ved Augsburg saaledes forset sig, og ladet sine Arbeidere faae nogle affides liggende Jorder til Afbenyttelse, men Følgen blev, at han siden den Tid intet mere Arbeide kunde faae af dem.

Dr. Dael ansaae det her behandlede Spørgsmaal at være af fortrinlig Bigtighed for Rhinbessen, saasom 7 pCt. af den hele Befolkning der ere Dagleiere, men Daglønnen der er for lav, til at en Arbeider med Kone og Børn kan leve deraf. 3 Gjennemsnit fortjener Dagleieren 24 Kreuzer dagligen; da man nu kun kan antage 290 Arbeidsdage i Aaret, og hans Kone kun de 3 Dage i Ugen kan gaae paa Arbeide, kan hele Familiens Indtægt kun blive 168 rhinske Gylben. Siden Aaret 1836 ere Producterne stedse stegne, og dermed tillige Dagleierens Udgifter, men hans Indtægt, nemlig Dagleien er det ikke, og derved er hans Tilstand Aar for Aar bleven kummerligere. Men hvor det materielle Velbefindende forsvinder, der synker ogsaa Sædeligheden dybere, og den hæver sig ikke, førend Raarene forbedre sig, eller der idetmindste aabner sig Udsigt dertil. — (Efterat Dr. D. har givet en Deel af det af de foregaaende Talere Anførte sit Bifald, fremfører han et Dnske, som har tiltalt Referenten af nærværende udtogsviis meddeelte Forhandlinger meget, nemlig: at Arbeidsherrer skulde lade gjøre fælleds Røgeindretninger for deres Dagleiere. Hvad enten han nu derved forstaaer blot et Jldsted,

forsynet med lidet Brændsel, hvor de kunde opvarme den Mad til deres Middagsmaaltid, som de om Morgen medbragte, eller han derved forstaaer et Spisequarteer, hvor de til bestemte billige Priser kunde faae et sundt og vel tillavet Middagsmaaltid, saa erkjendes det at ville være et betydeligt Bidrag til Arbeidsmandens bedre Befindende. Skal han naar Middagstiden kommer, nøies med tør Kost og tyndt *Ol*, ja om han endog, som vel oftest er Tilfældet, faaer et Par Snapse dertil, hvor langt mere og varigere Kraft faaer han dog ikke til at udføre Dagens øvrige Gjerning af et saadant Maaltid Mad, end den tilsyneladende Kraft Brændevinen medfører, der egentligen kun er en snart forsvindende Spænding hans Nerver bibringes ved den. Ei alene hans Arbeidsdygtighed for den paagældende Dag, og hans Sundhedstilstand i det Hele, vilde herved være kraftigen understøttede, men ogsaa hans Mave og Gane vilde herved saa meget mere afvænnedes fra Brændevinens naturstridige Nydelse og Smag; og det uden nogen synderlig Beføstning, thi den tørre Mad med tilhørende Drif har han jo ikke for Intet. Men saafremt flige Bespiisnings-Indretninger fremstaae, vilde den Bestemmelse være saare hensigtsmæssig, at der ved dem hverken maa skjænktes Brændevin eller Kaffe, saa at foruden de for hver af Ugens Søgnedage bestemte 2 simple Retter Mad kun Udsalg maa finde Sted af *Ol*, og det til forskjellige Priser efter dets forskjellige Godhed.)

Videre blev om denne Sag anført, at det bidrager saare meget til Dagleierens Forbedring i enhver

Henseende, at han selv er Eier af en liden Jordlod, for at han kan anvende sin Fritid paa sammes Dyrkning; dog tilraades, at den ikke skal være større end en Morgen; at det i England har viist sig af en særdeles velgjørende Virkning, at Arbeidsmanden har en liden Have ved Siden af sin Bopæl; og at fremfor alt Andet, en venlig og human Behandling fra Herrens Side er af den ønskeligste Virkning.

Dernæst blev talt om Anvendelse af Kartoffelstivelse til *VI*, og man kom til det Resultat, at man endnu havde for liden Erfaring desangaaende; men efter den hidtil gjorte Erfaring havde man ikke Grund til at anbefale denne Maade at erholde *VI* paa. — — Endvidere blev en ny Fremgangsmaade omtalt ved Tilberedningen af Kartoffelstivelse, bestaaende deri, at man lader de macererede syge Kartofler henstaae en Tid i Vand, for at Sygdoms-Stoffet derved kan udbrages.

Lucas (fra Hohenheim) anbefalede som en fortrinlig Træsølve for Beskadigelser paa Frugttræer Stenfulstjære blandet med Tørveasse eller fin Jord. Træsølve er ikke tjenlig dertil, fordi den indeholder Salt. Asphalt er endnu bedre end Stenfulstjæren. Et Anstrog af Tjære, som bestrøes med fint Sand, er ogsaa et godt Middel.

Fro af perennerende Spinat var indsendt af Pastor Dertel i Hertugdømmet Altenburg. Denne Plante skal taale alle Veirligets Indflydelse og fordrage ethvert Jordsmon; drive 10 Tr. lange og 3 Tr. brede Blade 3—4 Gange om Aaret; endog naar den

bærer Frø; den giver et anseeligt Udbytte, som fortrinligen egner sig til Foder for Dvæget og gjerne ædes af det, saavel alene som blandet med Græs.

Flere oekonomiske Gjenstande bleve ikke behandlede.

Derefter meddeler Hr. Løbe nogle statistiske Beretninger, af hvilke vi ogsaa ville uddrage det Mærkeligste.

Tilligemed flere af Forsamlingens Medlemmer gjorde L. en Udflugt til Gonsenheim en Landsby i en liden Miils Afstand fra Mainz, vesten for samme, for at see den udstrakte Havedyrkning, som der forefindes.

For 60 Aar siden var Antallet af denne Landsbys Indvaanere 1046, som dyrkede omtrent 50 Morgen med Rjøkkenurter; men ved Beboernes utrættelige Flid, hvis Antal i Aaret 1846 var steget til 2224, blive nu 200 Morgen, som alle forhen vare øde og ufrugtbare, af Bunden sammenførte Sandhøie og sandig Græsgang, dyrkede paa lignende Maade. Ved at bortkjøre Sandet, ved at jevne Marken, og fremfor Alt ved den idelige Gjødsning med animalisk Gjødsel, den de saavel ved Nat som Dag hente fra Mainz, have de bragt det saa vidt, at de paa disse Marker aarligen tage flere Afgrøder efter hverandre, ja paa sine Steder endog 6—7. (?) Sjelden ligger nogen Plet Jord en halv Dag ubesaaet eller ubeplantet, men meget ofte groe paa samme Tid to forskjellige Slags Urter med hinanden, hvoraf den sidste først kommer til Fuldkommenhed naar den første er borttaget; og til nogle af dem, saasom til Blomkaal, gjødsles Jorden anden Gang i samme Sommer. Dgsaa blive i Sommerens Løb Mar,

ferne hyppigt overgydede med Røddingspøl; ei heller mangler det paa Banding med almindeligt Vand, hvilket stæer saa meget lettere, som hele denne med Haveurter dyrkede Jordflade gennemskjæres af en liden Bæk. — Desforuden høves til Byen 2400 Morgen Agerland, hvoraf mere end det Halve afveklende bruges til Urter, det Dvorige til Kornavl. — Ligesom Have dyrkningen her har tiltaget, saaledes ere i Forhold dertil Priserne stegne saavel paa Jord som paa Gjødske. Den hessiske Morgen (6345 danske □ Alen), som for 60 Aar siden blev betalt med 350 Gylben, har nu en Værdi af 7000 Gl. Ved Befolkningens Forøgelse ere Markerne for største Delen blevne deelte i saare smaa Parceller, saa at der gives de, der kun indeholde to hessiske Kvadratsfavne. (!!!) For at bringe et Læs Gjødske ud af Staden, fik Landmanden tilforn 24 Kr. for en Karre, siden blev den ham overladt uden Betaling, men nu betaler han 3½ Gylben for den. — Den nærværende Havedyrkning giver en Indtægt af over 250 pCt. imod tilforn, og har i de sidste 10 Aar saaledes tiltaget, at den Mand, som da sendte 3 Kurve med Urter en Dag paa Torvet, nu sender saadanne 15. Det er derfor ikke at undres over, at en hessisk Morgen i aarlig reen Indtægt indbringer 300 Thlr.

Ogsaa Beboerne i Landsbyen Mombach en halv Meil nordvest for Mainz, er det lykkedes, ved deres Flid at have faaet en mager Sandmark forvandlet til en frugtbar Kjøkkenhave. Her avles især Urter, Bønner, Agurker, Rødkaal, af hvilke man har Hoveder af endog 34 Punds Vægt, Selleri og Peberrod, hvilken

sidste er af udmærket Godhed. Ogsaa her er Prisen paa Jorderne stegen betydeligt, da en Morgen, som for 20 Aar siden kostede 400 Thlr., nu betales med 2600 Thlr. Markerne blive ogsaa her gjødskede to Gange i eet Aar med sammenblandet Ko- og Hestemøg.

Provindsen Rhinhesfen ligger imellem $49^{\circ} 35'$ og $50^{\circ} 3'$ nordlig Brede og indeholder 25 geographiske Kvadratmile. I Aaret 1846 var Indvaanernes Antal 225,445, altsaa 9,020 Mennesker paa 1 □ Miil; i de sidste 31 Aar er Mennesketallet paa hver □ Miil blevet 2,621 høiere. Rhinhesfen er den meest befolkede Deel af Tydskland. I den senere Tid dyrkes 424,387 Morgen som Agerland, 35,734 Morgen som Biinbjerge, og 22,873 Morgen benyttes som Enge. De 2,574 Morgen, som 1824 brugtes som Haver, og de 4,595 Morgen, som til samme Tid vare Græsgange, ere til Gunst for Biinavlens siden den Tid stedse blevne færre.

At Jordbruget i Rhinhesfen staaer paa et høit Trin af Cultur, og afgiver rigelig Næring til Beboerne, maa vel for største Delen tilskrives Jordbundens Godhed og Frugtbarhed, og Beboernes Erfarenhed, Eftertænkksomhed og rastløse Virksomhed; men hvad der ogsaa har bidraget saare Meget dertil, er den fuldkomne Eiendomsret, hvormed Jorden besiddes, saa at Ingen hindres i at skaffe og valte med sin Lod, som han har Lyft og Leilighed til, enten ved Tilkjøb af mere Jord at arrondere den, eller og at afhænde den i saamange Parceller, som han finder fordeelagtigst; og ligeledes den uindskrænkede Frihed, hvormed Eieren kan bruge sin Jord, enten han selv vil dyrke den, eller forpagte

den til en Anden, og enten han da vil bestemme Forpagtningsafgiften i Naturalier eller i Penge. Intet Hoveri hindrer ham i at anvende sin Tid og Arbeidskraft til egen Nytte, og Tiende og Herstabsafgifter berøve ham ikke visse Dele af Jordens Frugter og hans derpaa anvendte Tid og Flid. De Afgifter, som hvile paa Jorden, ere moderate og svares enten til Staten eller Communen.

Hvad Landmandens Charakter og Levemaade angaaer, da begiver han sig allerede ved Dagens Anbrud til sit Arbeide, og er fra Morgen til Aften, fra Foraarets Begyndelse til Eстераarets Slutning fuldtop beskæftiget dermed, ja selv i milde Vinterdage roder han i Biinbjerget, og stedse er hans Arbeide ham kjær. Sine Ideer om Landbruget udverler han gjerne med Andre; og vel forlader han ikke gjerne den Maade, hans Fader brugte, men han har dog Agtelse for Forbedringer, og han veed at bedømme deres Værd, thi han har megen sund Forstand, Indsigt i Arbeidsvæsenet og Duelighed i at udføre det. — Biin, som vorer overalt i Landet, foretrækkes enhver anden Drik; dog er der opstaaet Ælbryggerier i den senere Tid ei alene i Stæderne men ogsaa paa Landet. Af Brændeviin driffes kun Lidet, og Den, som forfalder dertil, ansees med Foragt. Rhinheseren er i det Hele taget munter og veltilmode; Gudfrygtighed er et Grundtræk i hans Charakter. Landmandens Levemaade er simpel og retter sig efter hans Arbeides Bessaffenhed. Den simple Arbeidsmands Frokost, som han nyder paa Marken, er Brød og Ost; den velhavende driffer Kaffe. Middags-

maden, imellem Klokken 11 og 12, bestaaer af Haverurter, sædvanlig Kartofler, oplagt Mælk, vel ogsaa Suppe og undertiden Kjød, hvilket ikke pleier at savnes om Søndagen paa den Velhavendes Bord. I Høstens Tid, og ved foresaldende strængt Arbeide, gives Dagleierne ogsaa Biin. Madveren, som spises henimod Klokken 7, bestaaer af en Suppe, Mælk, Ost etc. — Tjenestefolk og Dagleiere glæde sig næsten overalt ved en human og mild Behandling, og saasom den Fattige og Rige allerede i mange Aar have været lige for Løven, saa undgaaer man ogsaa i den almindelige Omgang at lade nogen Forskiel paa begge yttre sig paa nogen kjendelig Maade; tværtimod søger man med Venlighed og Belvillie at udjævne Livets Misligheder og tilstødende Uheld paa mange forskjellige Maader.
